

OBSAH

MÍSTO ÚVODU - 9

Kapitola I

TAJEMNÉ ZEMĚ DALEKÉHO SEVERU - 11

Cesta Řeka Herodota trvá sedmáct let — Jeho krajan Pytheas první vyplouvá do severních moří — Objevné výpravy Vikingů — Rozkvět a úpadek „Zelené země“ — Ve středověku se lidé Dalekého Severu bojí — Veliké zeměpisné objevy připadají na konec XV. a počátek XVI. století — Zlatá horečka

Kapitola II

SEVERNÍMI CESTAMI

ZA BOHATSTVÍM DÁLNEHO VÝCHODU - 17

Nejkratší cesty z Evropy na Dálný Východ vedou přes moře, pokryté ledem — Anglické expedice v XVIII. století — Není všechno zlato, co se třpytí — Frobisherovy výpravy — Holanští kupci rovněž hledají cestu do Číny nad Sibiří — Barents přezimuje na Nové zemi (Novaja Zemlja)

Kapitola III

HLEDÁNÍ NOVÝCH CEST - 27

Hudsonovy objevné cesty a jeho tragická smrt — „Z Tichého do Atlantického oceánu není žádný průjezd,“ prohlašuje Baffin — Nedostupné arktické ledy a moře skrývají obrovské bohatství — Lesk a úpadek „Města tránu“

Kapitola IV

K NEZNÁMÝM BŘEHŮM - 35

Ruské zeměpisné objevy na Dalekém Severu začínají ve XII. století — Kozáci dobývají Sibiř v XVI. a XVII. století — Děžněv se dlouho plaví k ústí řeky Anadyru — Strašné přezimování — Nečekaný objev — Kozáci první proplouvají úžinou mezi Amerikou a Asií

Kapitola V

VELKÁ SEVERNÍ VÝPRAVA - 41

Petr Veliký posílá do Arktidy četné výpravy — Je Asie spojena s Amerikou? — První Beringova výprava nedává na tuto otázku odpověď — Daleké plavby lodí *Sejatoj Pjotr* a *Sejatoj Pavel* — Objevení Aleut a Aljašky — Průzkum severního sibiřského pobřeží zahrnuje oblast sto sedmdesáti zeměpisných stupňů — Důležité objevy Velké severní výpravy — Čukotský poloostrov je krajem velkého přírodního bohatství

Kapitola VI

LEDOVÉ OSTROVY V ARKTIDĚ - 55

Novosibiřské ostrovy — Na Východosibiřském moři objevují lovci stále nové ostrovy — Tajemná Sannikovova země — Věda vysvětluje záhadu mizících ostrovů — Podivné osudy Wrangelova ostrova — Existovala skutečně Andrejeva země? — Billingsova výprava — Rozřešení sporu — Sovětský svaz určuje svou severní hranici — Gronsko, největší ostrov na světě, velká továrna na ledovce — Eskymáci pomáhají bělochům při jejich výzkumech — Rasmussenovy cesty — Wegenerova výprava určuje tloušťku ledové pokrývky — „Kurs Nord“ — Špicberské souostroví odedávána láká polární lovce — Čiřagova výprava — Nejsevernější uhelné doly na světě duní dnes životem

Kapitola VII

NEZDAŘENÉ POKUSY O PRONIKNUTÍ DO HLOUBI ARKTICKÝCH MOŘÍ - 73

Anglie posílá na Daleký Sever stále nové výpravy — Ross si postaví hlavu a vrací se — Franklin a Buchan se marně pokoušejí o štěstí — Parry mezi krami Arktidy — Franklin sotva vyvázne životem — Starý Ross se nevzdává — Objevení severního magnetického pólu Země — Přezimování za přezimováním — U konce sil — Neočekávané setkání — Bellingshausen a Lazarev objevují na jižní polokouli šestý světadíl: Antarktidu

Kapitola VIII

TAJEMSTVÍ ZMIZELÝCH LODÍ - 89

Anglie se odhodlává k rozhodnému útoku na Arktidu — Co se stalo s Franklinovou výpravou? — První záchranné expedice se vrací s prázdnou — Vysoká odměna povzbuzuje slábnoucí zápal — Mnoho lodí vyplouvá hledat Franklina — Mac Clure objevuje Severozápadní průjezd, ale nemůže jím proplout — Přežije posádka *Investigatoru* čtvrté přezimování? — Černý Pim — Opožděný objev — Tragická záhada zůstává nerozřešena — Neobyčejná cesta lodi-přízraku

Kapitola IX

MEZINÁRODNÍ ZÁVOD K PÓLU - 101

Je moře kolem pólu volné? — Závod k pólu má nejvíc nadšenců v Americe — Neúspěch Kanovy výpravy ostatní neodstrašuje — Jako druhý vyplouvá Hayes — *Polaris* pluje dobývat točnu — Ztroskotání — Drift na ledové kře — Angličané vysílají do Arktidy nové výpravy — „Severní pól je nedosažitelný,“ prohlašuje Nares — Neúspěch obou německých expedicí, vedených Koldewayem

Kapitola X

DĚJINY DALEKÉHO ARKTICKÉHO SOUSTROVÍ - 115

Krapotkin měl pravdu — Rakušané se účastní závodu k točně — Posádka na lodi *Tegetthoff* objevuje neznámou zemi — Země Františka Josefa se stává výpadovou základnou k severní točně — *Stella Polare* pluje na Daleký Sever — Cagni dochází pěšky k 86. rovnoběžce — Baldwin a Fiala se vrací s prázdnou — Jiné, menší výpravy — Soustavný průzkum obrovského souostroví začíná v roce 1929

Kapitola XI

Z ATLANTSKÉHO DO TICHÉHO OCEÁNU - 129

Nordenskjöld se dlouho připravuje na svou cestu — Vítězná plavba *Vegy* trvá dva roky — Tragický konec Brusilovovy a Rusanovovy výpravy — *Tajmyr* a *Vajgač* bojují tři roky s ledem — Může se Severovýchodní průjezd nad Sibiří stát v budoucnu dopravní tepnou?

Kapitola XII

BÍLÉ PEKLO - 135

De Long vyplouvá dobývat točny nepřipraven — Věžňové ledu — Nerovný boj s Arktidou — Drift do neznáma — *Jeannette* jde ke dnu — K sibiřským břehům — Tragický pochod o hladu — Jakuti nerozumějí... — Každý den přináší nové oběti na životech — Pomoc přichází příliš pozdě — Poslední stránky zápisníku

Kapitola XIII

UPROSTŘED NOCI A KER - 145

Sensační objev — „Nepopluji k pólu, zanesou mě tam kry,“ prohlašuje Nansen — *Fram* vyplouvá do vod Severního ledového oceánu — Pomalý drift škrtá smělé naděje — Nansen a Johansen chtějí dojít k pólu pěšky — Pochod po ledu je velmi namáhavý — Jejich cesta končí na 86. rovnoběžce — Ztracení uprostřed ker — Dobrodružství za dobrodružstvím — Co je horší: medvědi nebo mroži? — Nucené přezimování — Náhodné setkání — Hromady telegramů na malém poštovním úřadě — *Fram* se šťastně vrací z dlouhé cesty

Kapitola XIV

PRVNÍ MEZINÁRODNÍ POLÁRNÍ ROK - 161

„Závod k točně je šílenstvím,“ prohlašuje Weyprecht — Výzva rakouského vědce nachází odezvu ve vědeckých kruzích — První mezinárodní polární rok (1882—1883) — Přínos Poláků do arktických bádání v této době — Splnil první mezinárodní podnik vědeckého rázu naděje, které do něho byly vloženy? — Tragický příběh americké výpravy Greelyho — Marné čekání na pomoc z vlasti — Hladové orgie — „Zbylo nás jen sedm...“

Kapitola XV

FANATIK SEVERNÍHO PÓLU - 167

Kouzlo Dalekého Severu nepřestává působit — Peary věnuje více než dvacet let na dobytí pólu — Řada neúspěchů — Konečně u cíle — „Všemi směry je jih. Jeden den a jedna noc zde tvoří rok...“ — Nedokončené měření — Hrozné překvapení — Pravda o protivníkovi

Kapitola XVI

DOBYTÍ SEVEROZÁPADNÍHO PRŮJEZDU - 175

Kdo se odvažuje rušit klid dalekých vod? — Kdo je Roald Amundsen? — Velká výprava na malé lodi — Dvě nucená přezimování *Gjdy* posloužila vědě — Stanovení polohy zemského magnetického pólu — Užiteční sousedé — Dál na západ! — Zasloužené vítězství — Amundsenovi nástupci

Kapitola XVII

NOVÁ OBĚT SEVERNÍ TOČNY - 183

Trudné dětství Georgije Sedova — A přece v čele arktické výpravy — Zápas s překážkami — *Svajata Foka* vyplouvá příliš pozdě — Dvě polární noci v ledových okovech — Posádka trpí hladem a zimou — Pěší cesta k pólu — Sedov u konce sil — Tragická smrt — Obtížná zpáteční plavba — Neočekávané setkání

Kapitola XVIII
KORMIDELNÍK ALBANOV
BOJUJE DO POSLEDNÍCH SIL - 189

Sejataja Anna vyplouvá na severní moře v zlou chvíli — Obtížný drift — Nucená nečinnost rodí nesyváry — Kormidelník Albanov opouští loď — Strašný pochod po ledu — Ze dne na den se skupina poutníků zmenšuje — Země! — Kde jsou kamarádi? — Konečně na mysu Flora — Loď na obzoru! — Zač vděčí věda statečnému kormidelníkovi

Kapitola XIX
DRUHÝ MEZINÁRODNÍ POLÁRNÍ ROK - 201

Vědci se dožadují podrobných údajů ze severních oblastí zeměkoule — Druhý mezinárodní polární rok (1932—1933) — Polská polární stanice na Medvědím ostrově — Všední pracovní den — Poláci zkoumají Torellovu zemi (1934) — Přejech přes ledovec — Opět na Špicberkách (1936) — Kus pochodu — Poláci v Gronsku (1937) — Trápení s komáry — Polští geologové na ledovcích Svalbardu (1939) — Třetí mezinárodní geofyzikální rok

Kapitola XX
NÁMOŘNÍ CESTA NAD SIBIRÍ
VE SLUŽBÁCH ČLOVĚKA - 217

Technika pomalu vítězí nad všemi překážkami — Využití velikých bohatství Dalekého Severu má pro Sovětský svaz státní význam — Průkopnická výprava *Sibirjakova* — Z Murmansk do Beringova průlivu bez přezimování — Vědecký a praktický význam výpravy — Hlavní správa Severní námořní cesty a její úkoly — Nová éra v dějinách dobývání Arktidy

Kapitola XXI
HRDINSKÁ EPOPEJ - 221

Čeljuskin pluje ve stopách *Sibirjakova* — První křest ohněm na Karském moři — Nucený drift — Hrozba přezimování — Ztroskotání — Tábor na ledové kře — Letadla spěchají na pomoc — Tam, kde přistání znamená smrt — Bouře a sněhové vánice znemožňují pilotům proniknout k táboru — Bude možné zachránit všechny? — „Život v táboře je životem na sopce“ — Zachránění! — Severní námořní cesta se stává normálním dopravním spojem — Tři čáry a tři čísla

Kapitola XXII
PRVNÍ LETY NAD SNĚHEM - 233

Polárníci odedávna sní o vzdušných korábech — Andréoeva výprava hraničí se šilenstvím — Dobývání točny v kulovém balonu — Špatný start — Poštovní holub — O zmizelých není zpráv — Třicet let ticha — Náhodný objev na jednom ze špicberských ostrůvků — Mrtvý tábor budí v celém světě sensaci — Stránky ze zápisníku

Kapitola XXIII
KŘÍDLA NAD ARKTIDOU - 245

Mezinárodní společnost pro průzkum Arktidy ze vzduchu — První sovětská letadla na Dalekém Severu a jejich piloti — Kolik je v Bílém moři tuleňů? — Babuškin, přítel lovců — *Sovetskij Sever* bojuje s vánici na trase Vladivostok—Leningrad (1928) — Každý rok přináší nové úspěchy polárního letectva — Obrovské plochy Arktidy se zmenšují — Letecká inspekce Hlavní správy Severní námořní cesty — „Létající observatoř“ a její úkoly — Čerevičnyj přistává na „druhé straně“ pólu (1941)

Kapitola XXIV
NEZLOMNÝ VIKING - 255

Cesta na *Maud* čili pět let těžkých bojů s krami Arktidy — Amundsen přichází o letadlo a o peníze, avšak zůstává mu odvaha a víra ve vítězství — Hydroplány k pólu — Nucené přistání — Obě posádky se musí vejít do jednoho letounu — Čtyřadvacet dní v ledové pasti — Jak se stavějí startovní plochy — Poslední pokus nezklame — Kdopak by v Norsku neznal Amundsenův?

Kapitola XXV
VZDUŠNÝ ZÁVOD K PÓLU - 265

Byrdovo letadlo nad točnou — Amundsen organizuje novou vzdušnou výpravu — *Norge* letí z Evropy do Ameriky přes točnu — Tři vlajky uprostřed věčných ledů — Veliký Nor poznává, jaký je Nobile — Dožít život v klidu u domácího krbu, to je Amundsenovým přáním

Kapitola XXVI
ČTYŘICET OSM DNÍ MEZI LEDY - 271

Nobile závidí jiným polárním úspěchům — *Italia* startuje k točně — Několik slov o letu — Katastrofa — Radioamatér na Sibiři zachycuje první signály SOS — Letadla a lodí spěchají trosečnickům na pomoc — Tábor na kře — Nejdůležitější je radiotelegrafista — Amundsen první odpovídá na výzvu — Hrdinská smrt — Piloti se vzdávají — *Krasin* pluje plnou parou — Tajemná smrt Malmgreenova — Pomoc přichází v poslední chvíli

Kapitola XXVII
SETKÁNÍ NA VODÁCH TICHÉ ZÁTOKY - 283

„Čím později na tuto výpravu vyrazíme, tím jistější si budeme jejím úspěchem“ — Vědecká expedice na vzducholodi *Graf Zeppelin* — Setkání dvou polárních obrů na Zemi Františka Josefa — Ledoborec *Malygin* přebírá poštu ze vzducholodi na 80. rovnoběžce — Sto deset hodin místo tří let

Kapitola XXVIII
LETADLEM A PONORKOU K TOČNĚ - 289

Jak pomoci rolníkům? — Wilkins se chce věnovat polárnímu bádání — Odvážné letecké výpravy — Měření hloubky oceánu — Fantastický nápad — „Výprava pod krami se musí uskutečnit“, prohlašuje sensacechtivý tisk — *Nautilus* pluje k točně nepřipraven — Jedna nehoda za druhou — Velitel se nevzdává — Útrapy cesty — Konečně nazpět — „Děravá plechovka“ šťastně doplouvá do přístavu

Kapitola XXIX
ŽIVOT NA LEDOVÉ KŘE - 297

Vědecký materiál z oblasti Centrálního arktického bazénu je stále nedostačující — Sovětští polárníci se rozhodnou založit výzkumnou stanici na pólu — Jak tam výpravu dovézt? — Let čtyř obrů — „Pod námi točna!“ — Papanin a jeho druhové — Práce, práce, práce — Drift v temnotách polární noci — Vichřice a bouře drobí kru — Ledoborce plují na pomoc — Zachránění! — „Splnili jsme svůj úkol“

TRANSPOLÁRNÍ LETY - 315

Nejkratší dráha ze Sovětského svazu do Spojených států vede nad točnou — Odvážný let Čkalovovy posádky — Mastná skvrna příčinou neklidu. Dojde k neštěstí? — Nebezpečná námraza — *ANT 25* nad ledem severní točny — První část úkolu splněna — Světový rekord letu na vzdálenost — „Letíme první, ale jistě ne poslední“ — Po stopách druhů — Gromovova posádka utíká před bouří — Jedenáct a půl tisíce kilometrů ve vzduchu

Kapitola XXXI

BÍLÁ ZÁHADA - 323

Třetí letí Levaněvskij — „Let probíhá za těžkých podmínek,“ hlásí vyslače letounu — Ticho v éteru — Nikdo nechce věřit, že došlo k neštěstí — Rozsáhlé pátrání — Vodopjanov opět nad točnou — Záchraná akce ve tmě polární noci — Vše nadarmo — Pohlcení bílou pustinou

Kapitola XXXII

OSM SET DVANÁCT DNÍ MEZI LEDOVÝMI POLI - 329

Malugin a *Georgij Sedov* uvízlý v krách Východosibiřského moře — Nucený drift — Letadla spěchají na pomoc — Třiatřicet osob a tři lodi — *Jermak* doplouvá na 83. rovnoběžku — *Georgij Sedov* sám uprostřed ledů — Dni bojů na život a na smrt — Třetí přezimování — Čtyři sta kilometrů od pólu — Na lodi kypí práce — Konečné vysvobození!

Kapitola XXXIII

VÁLEČNÝ POŽÁR NAD ARKTIDOU - 341

Velký význam Dalekého Severu za druhé světové války — Tajné nacistické meteorologické stanice v Gronsku — Severní námořní cesta se stává terčem nepřátelských útoků — Sovětský průzkum stavu ledu zahrnuje stále širší oblasti — Po válce — *N 331* s *Titlovou* posádkou nad vodami Severního ledového oceánu — Z mapy Arktidy postupně mizí „bílé skvrny“

Kapitola XXXIV

PLOVOUCÍ LEDOVÉ OSTROVY - 353

Letadla, lodi a ponorky Západu ve vodách Dalekého Severu — Operace *Musk-Ox* — *Ledoborce Est-Wind* a *Edisto* doplouvají k 85. rovnoběžce — SOS, kra praská! — Senzační objev — Neznámá pevnina nebo obyčejná ledová hora? — Target X není jediným ledovým „ostrovem“ — Američané zakládají na *T-3* plovoucí výzkumnou stanici — „S radarem nebo bez radaru — startujeme hned!“ — 13 těžkých dní průzkumné skupiny — Po dvou letech driftu se plovoucí ledový ostrov vrací na místo, kde vznikl

Kapitola XXXV

ÚTOK NA TOČNU POKRAČUJE - 363

Neočekávaný objev sovětské hydrologické výpravy — Vysoké horské pásmo na dně Severního ledového oceánu — Další průzkum *Lomonosovových* hor — Nová polární stanice „Severní pól 2“ driftuje s krami — Osamělá cesta opuštěného tábořiště — Rozvoj života na Dalekém Severu staví před vědu stále nové problémy — Do Arktidy odjíždějí početné výzkumné výpravy — Ostrov *Dickson* se stává výpadovou základnou — Letecké osádky meteorologů a hydrologů pracují na ledových polích — Jak se dnes měří hloubky oceánu? — Nové stanice „Severní pól 3“ a „Severní pól 4“ na krách, driftujících po oceánu — Noční let — Rok 1956 rokem velkých překvapení v Arktidě

NĚKOLIK ÚDAJŮ O ARKTIDĚ - 381

Co nazýváme Arktidou? — Podnebí — Pól zimy — Hloubky Severního ledového oceánu — Mořské proudy a ledové hory v Centrálním arktickém bazénu — Teplota a slanost mořské vody — Oteplování v Arktidě — Ústup ledovců — Věčná zmrzlost — Zemský magnetismus — Polární záře — Flora a fauna — Člověk

ARKTIDA V ČÍSLECH - 427

VYSVĚTLIVKY - 428

PŘEHLED DŮLEŽITÝCH UDÁLOSTÍ V DĚJINÁCH ARKTIDY - 435

BIBLIOGRAFIE - 439

SEZNAM MAPEK - 442